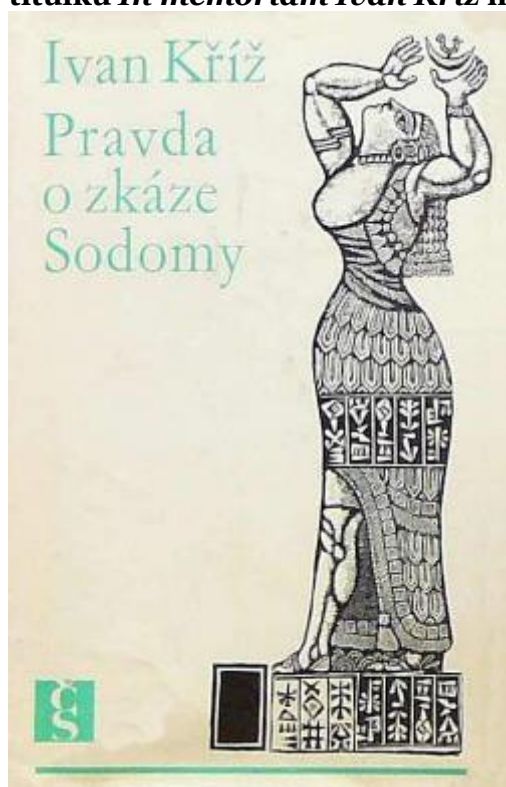

Občasník Jaroslava Štěpaníka (No. 2)

In memoriam – Ivan Kříž, spisovatel (12. 11. 1922–19. 9. 2020)

Už hezkou řádku let za mnou přichází až do domu, přesně do poštovní schránky, časopis Městského divadla Brno – Dokořán. Jako nejspíš mnozí, mám takový zvyk, než začnu číst, prolistuji. Nejinak tentokrát, v čísle listopadovém. U titulku *In memoriam Ivan Kříž* mě cosi, ne příjemně, zarazilo.

Autorem pěkné a působivé osobní vzpomínky je pan Stanislav Moša, kterého netřeba představovat. Režisér, dramatik a ředitel Městského divadla Brno vypráví příběh, který začíná v jeho sedmnácti, v místní knihovně, kde s kamarádem připravují večery poezie. Svěří se paní knihovnici, že jí až závidí to množství knih, z nichž si může volně vybírat. Sečtělá paní odpoví, že být ty knížky její, všechny by vyměnila za jedinou, nesehnatelnou. Jmenuje se

Pravda o zkáze Sodomy. Považuje ji – a nejen ona – za nejlepší českou prózu vůbec. Autorem je pan Ivan Kříž. Kniha i on jsou na indexu.

Celý příběh reprodukovat nebudu, lépe je přečíst si celou Mošovu vzpomínku, jak se rozvinulo dlouhé přátelství mezi dvěma osobnostmi různých generací. Prozradím jen, že tehdy mladý čtenář se ke knize dostal, nadchla ho, za život ji přečetl sedmnáctkrát, uchvátila i všechny, kterým ji půjčil. Když končil režii na JAMU, byl rozhodnut dílo zdramatizovat. Navštívil spisovatele, to se psal rok 1983. Hostitel proti záměru nebyl, varoval jen před zbytečnou námahou. – Nikdo hru nepovolí uvést. Stanislav Moša však svůj záměr uskutečnil 4. února 1989 premiérou v tehdejší Divadle bratří Mrštíků. Obava spisovatele, že jeho, jak řekl, „sedmi set stránkovou, tlustou bifli“, nepůjde zdramatizovat, se nenaplnila. Byl spokojen s úspěšnou realizací, která se představila později i v televizním záznamu.

Inscenaci jsem bohužel neviděl. Kdo ví, možná se v divadle objeví znovu. Kniha je opravdu výborná alegorie přesahující dějiště románu i dobu vzniku. Je vrcholným dílem spisovatele – jednoho z velkých jmen literatury šedesátých let.

Křížovu „zprávu o Sodomě“ jako by provázel osud jemu podobný. Již za studií psal, věnoval se novinářině, stále víc literatuře, stal se uznávaným spisovatelem. (Vydal jedenáct knih beletrie, poslední v roce 1992.) V letech 1968–1969 byl poslancem, členem předsednictva České národní rady a předsedou kulturního výboru. Normalizační režim angažovanost v „krizových letech“ neodpouštěl. Oblíbený, známý spisovatel musel zmizet. Až do důchodu byl vychovatelem narušené mládeže, dlouho v ústavu vzdáleném jeho bydlišti. Opět publikovat směl v průběhu osmdesátých let, když docházelo k jistému uvolňování tuhého režimu.

První vydání Sodomy vyšlo v roce 1968. Posrpnové období přinášelo dny, které píd' po pídi, krůček po krůčku, v závěru krokem okovaných bot v srpnu 1969 dalo konečnou zprávu o zhroucení nadějí loňského jara. Na četbu beletrie měl málokdo pomyšlení. Později mohla kniha kolovat z ruky do ruky mezi přáteli, jak vzpomenu Stanislav Moša.

Následně vyšla v roce 1992. Nebylo to pro ni, již podruhé, nejlepší období. Někteří tápali, kam se v době nabyté svobody vrtnout, jiní věděli, a již se vrtli, nebo zavrtávali. Sotva kdo měl chuť ke koupí a četbě rozsáhlé románové fresky. V roce 2006 jsem pro brněnský časopis KAM připravil rozhovor s Ivanem Křížem. Povídali jsme si o tom, jak jeho život šel. Vyjmu odtud, co mi ještě k tomu druhému vydání řekl. *Na počátku devadesátých let za mnou přijel nakladatel s nabídkou. Nechtěl jsem zálohu ani smlouvu, a on chytrě pochopil, že má před sebou troubu, který neumí chodit v nových poměrech, takže jsem nedostal nic. Dokonce o autorské výtisky jsem si musel poprosit.*

Závěrem k úvodu. – Co mě zarazilo při listování periodikem MdB? – Zvláštní pocit, nepatřičně provázející přirozenou lítost nad odchodem člověka do věčného neznáma. Zemřel výborný spisovatel, stejně tak dobrý člověk, velmi přátelský, vstřícný a srdečný, tak jsem ho při několika setkáních poznal. Je smutné, když takoví opouštějí svět, neboť možno spoléhat jen na teorii pravděpodobnosti, že za ně přijde plnohodnotná náhrada. Smrt je však přirozeným závěrem života, bylo mu devadesát sedm, věk, kterého se dožije málokdo. Za sebou úctyhodné dílo, okusil úspěch i jeho rub, poznal život, jaký je, a vtiskl do svých děl. Čest a úctu jeho památce...

Jak je však možné, že v září odešla významná osobnost české literatury a kultury, a já se to dozvídám téměř v půli listopadu? Jak mi mohla zpráva uniknout? Denně čtu noviny, sleduji televizní zpravodajství, poslouchám rozhlas, probírám se internetem. Pátrám, na nejnavštěvovanějším médiu nacházím dva drobné zpravodajské články. – Týdeník Medřičské listy a internetový Deník N. Marně hledám odkazy na články tištěných médií. Nedaří se mi zjistit, zda zprávu přinesla televize, pro kterou Ivan Kříž napsal několik úspěšných scénářů, a brněnský rozhlas, kde se vysílaly jeho hry a kde byl ředitelem v letech 1991–1992.

Precizní elektronická Encyklopedie dějin města Brna úmrtí spisovatele zaznamenala, uvítala by však víc informací. V rubrice osobnosti je kolonka „ocenění“. U jména Ivan Kříž: nic. Ceny nejsou podstatné, pro skutečnou osobnost, jakou byl on, jistě ne, ale přesto... Nechce se mi věřit, že významný představitel české literatury druhé poloviny 20. století, občan Brna snad nezískal Cenu města Brna či Jihomoravského kraje. Dosud jsem žil v pevném přesvědčení, že se tak stalo dávno, jistě musel být mezi prvními z oceněných. Snad jsem se špatně díval, něco v rychlosti přehlédl. Na stole před sebou mám knihu Pravda o zkáze Sodomy. Něco mi napovídá, že bych si ji měl po letech znovu přečíst...

- Autor: **Jaroslav Štěpaník**
- Publikováno: 13. listopadu 2020

Komentáře k článku: Občasník Jaroslava Štěpaníka (No. 2)

1. Vladimír Hulec

Je skutečně

s podivem, že smrt Ivana Kříže prošla mediálním prostorem v podstatě bez povšimnutí.

Zaspání kulturních novinářů je to tristní (CSFD dokonce uvádí den úmrtí 19.

října: <https://www.csfd.cz/tvurce/194751-ivan-kriz/zajimavosti/>). Jako redaktora rubriky Úmrtí

v Divadelních novinách a na i-DN mne to mrzí dvojnásob, ale tato zpráva se ke mně nedostala. Až nyní.

Děkuju panu Štěpaníkovi, že aspoň takto jej zde připomněl.

14.11.2020 (15.08), [Odpověďt](#), [Trvalý odkaz komentáře](#).

Antonín Hošťálek

Zdá se mi to docela prosté. Ivan Kříž prostě nedbal o kontakty. Stál, a to zřejmě programově, mimo vzájemně se podporující bratrstva. Když jsme založili v Brně v roce 1996 Poledník, psal nám pravidelně a s chutí poznámky a glosy, často jen pod značkou, a i tyto drobné útvary jej nesmírně bavily. Takových lidí, co se nedružili a odešli bez povšimnutí, bylo více. Třeba psycholožka Eva Syřišťová